

УДК 339.9:338.27

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

В.В. Ксендзук, к.е.н.

Житомирський державний технологічний університет, Житомир, Україна

Ксендзук В.В. Аналітичне забезпечення хеджування валютних ризиків підприємств як суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Недостовірність показників економічного аналізу, що проводиться на основі інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, призводить до формування спотвореної інформації для ухвалення релевантних управлінських рішень суб'єктами міжнародних економічних відносин. Тому на підставі ідентифікації запитів груп заінтересованих користувачів розроблено методичне забезпечення аналізу процесу хеджування валютних ризиків в розрізі визначення об'єкта, мети, методів і прийомів, системи показників та етапів аналізу. В ході дослідження охарактеризовано інформаційне забезпечення аналізу операцій хеджування та розглянуто вплив застосування методу управління валютними ризиками на фінансово-майновий стан суб'єктів міжнародних економічних відносин через використання групи аналітичних показників.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, економічний аналіз, хеджування, валютні ризики

Ksenzuk V.V. Analytical support of hedging of exchange rate risks of enterprises as subjects of international economic relations.

Недостовірность показателей экономического анализа, проводимого на основе информации, сформированной в системе бухгалтерского учета, приводит к формированию искаженной информации для принятия релевантных управленческих решений субъектами международных экономических отношений. Поэтому на основании идентификации запросов групп заинтересованных пользователей разработано методическое обеспечение анализа процесса хеджирования валютных рисков в разрезе определения объекта, цели, методов и приемов, системы показателей и этапов анализа. В ходе исследования охарактеризовано информационное обеспечение анализа операций хеджирования и рассмотрено влияние применения метода управления валютными рисками на финансово-имущественное состояние субъектов международных экономических отношений через использования группы аналитических показателей.

Ключевые слова: международные экономические отношения, экономический анализ, хеджирование, валютные риски

Ksenzuk V.V. Analytical support of hedging of exchange rate risks of entities of international economic relations.

In authenticity of economic analysis' indicators which is based on the information formed in the accounting system leads to the formation of distorted information for relevant decision-making of entities of international economic relations. Therefore, methodological support of analysis of process of hedging of exchange rate risks in terms of definition of the object, purpose, methods and techniques, scorecard and analysis' stages has been developed on the basis of identification of interested parties' requests. Information support of hedging transactions' analysis has been described as well as the impact of the method of currency risk management on financial and property status of international economic relations through the use of analytical indicators has been considered in the article.

Keywords: international economic relations, economic analysis, hedging, currency risks

Процес хеджування ризиків є пріоритетним напрямом розвитку фінансової діяльності суб'єкта господарювання, які здійснюють операції на міжнародних ринках товарів і послуг, фінансових ринках. Особливо важливого значення застосування хеджування справедливої вартості та грошових потоків набуває в умовах функціонування підприємства в кризовому економічному середовищі. Ухвалення обґрунтованих управлінських рішень залежить від ефективно організованого економічного аналізу операцій хеджування. Адже економічний аналіз є важливим інструментом систематичного вивчення основних економічних показників господарської діяльності підприємств, позитивних і негативних впливів міжнародного бізнес-середовища на їх зміну та обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків між ними [1].

Економічний аналіз процесу хеджування як надійний інструмент управління підприємством-суб'єктом міжнародних економічних відносин повинен оперативно вирішувати питання, пов'язані з діяльністю підприємства в умовах ризику та невизначеності. Ідентифікація і обґрунтування проблемних питань щодо організаційно-методичного аналітичного забезпечення операцій хеджування є одним із завдань на початковому етапі удосконалення системи управління суб'єктом господарювання [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Огляд наукових досліджень, що здійснюються в сфері аналітичного забезпечення процесу хеджування, обмежується удосконаленням лише окремих питань економічного аналізу операцій з інструментами та об'єктами хеджування.

Зокрема, наукові результати представлені в розрізі дослідження наступних питань:

- систематизація концептуальних положень до розрахунку ефективності та результативності хеджування та розробка факторної моделі визначення фінансового результату хеджування (К.В. Бойко [2]);
- удосконалення ефективності операцій хеджування товарними деривативами на підставі розрахунку рейтингової оцінки операцій хеджування товарними деривативами (А.О. Шуліко [3]);

- удосконалення процедури аналізу ефективності хеджування грошових потоків, які полягають у обґрунтуванні застосування методів оцінки ефективності хеджування для перспективного та ретроспективного тестування та запропонованому алгоритмі вибору оптимального методу оцінки ефективності у випадку співпадання чи неспівпадання важливих умов інструменту хеджування з умовами об'єкта хеджування (Н.К. Василенко [4]);
 - розробка аналітичного забезпечення процесу хеджування ризиків в банках (побудовано структурно-логічну модель аналізу операцій хеджування; систематизовано методичні прийоми аналізу коефіцієнтів хеджування та проведено їх апробацію на вітчизняному ринку; розроблено методику аналізу ефективності управління хеджевим портфелем банку) (Л.О. Примостка [5]);
 - дослідження та уточнення методики оцінки ефективності хеджування ризиків (В.А. Точилова [6]).
- Управління ризиками діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин є об'єктом

дослідження багатьох зарубіжних учених. Варто відмітити наукові дослідження: Б. Плушер (B. Puszer, 2012) [7], Г.-А. Ольшевської (Grażyna Agnieszka Olszewska, 2012) [8], П. Божик (P. Bożyk, 2002), Ю. Місали (J. Misala, 2002), М. Пулавського (M. Puławski, 2002) [9], Е. Ожевіч (E. Oziewicz, 2012), Т. Міхаловського (T. Michałowski, 2012) [10] та інших.

Вважаємо, що проаналізовані підходи науковців до дослідження економічного аналізу процесу хеджування є недостатньо обґрунтованими в частині часткового задоволення інформаційних потреб користувачів його результатами.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Як показав моніторинг інформаційних запитів заінтересованих осіб на досліджуваних підприємствах (табл. 1) більшість структурних підрозділів і їх працівники використовують модифіковану під впливом аналітичних процедур інформацію бухгалтерського обліку про процес хеджування валютних ризиків.

Таблиця 1. Інформаційні запити груп зацікавлених осіб щодо процесу хеджування валютних ризиків в системі управління підприємств-суб'єктів міжнародних економічних відносин

Групи заінтересованих осіб	Інформаційні запити щодо процесу хеджування валютних ризиків
Керівники	— динаміка операцій хеджування та її вплив на результати діяльності підприємства і загальний фінансово-майновий стан; — склад активів і пасивів, які характеризуються високим та середнім рівнем валютного ризику
Працівники відділу управління ризиками	— оцінка ризиків в розрізі їх видів, обсягів та застосування методів управління ними; — ефективність застосування хеджування в частині зменшення рівня позапланових витрат і здійснення заходів щодо підтримання безперервності бізнес-процесів; — вплив застосування хеджування на обсяги виробництва, реалізації та інші показники фінансово-майнового стану підприємства; — вибір виду та способу хеджування валютних ризиків
Працівники відділу контролю	— обсяги та структура операцій з об'єктами та інструментами хеджування в розрізі перевірки їх доцільності, законності та доречності використання в діяльності підприємства
Працівники планово-економічного відділу	— склад об'єктів та інструментів хеджування, що використовуються в діяльності підприємства; — оцінка складу валютних ризиків; — аналіз структури та динаміки фінансового результату діяльності; — складання планів, стратегій розвитку та звітів фінансової діяльності підприємства
Працівники бухгалтерської служби	— необхідність підтвердження доцільності застосування хеджування (відповідно до норма чинного законодавства); — інформація про ефективність хеджування для здійснення облікових записів на рахунках бухгалтерського обліку
Інші співробітники	— вплив застосування хеджування на показники діяльності підприємства, що є фактором формування доходу співробітників

Джерело: Власна розробка автора

Наведені інформаційні потреби обґрунтовують необхідність здійснення досліджень в сфері економічного аналізу процесу хеджування валютних ризиків в частині удосконалення його методичного забезпечення.

На підставі аналізу запитів користувачів щодо інформації про процес хеджування виявлено

групи проблемних питань аналітичного забезпечення операцій хеджування, що потребують подальшого дослідження та вирішення, враховуючи мету та завдання системи управління господарською діяльністю підприємства як суб'єкта міжнародних економічних відносин (рис. 1).

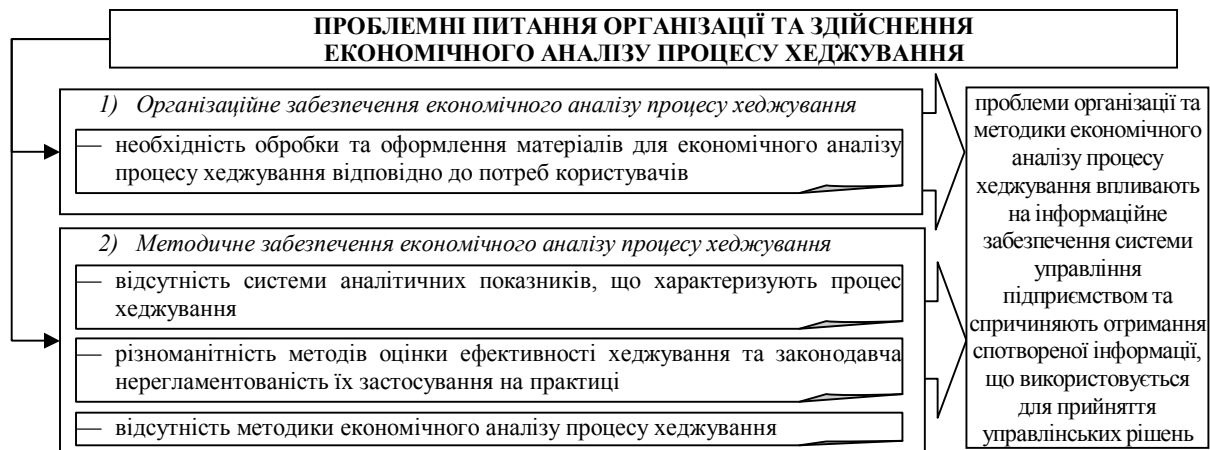

Рис. 1. Проблемні питання економічного аналізу процесу хеджування

Джерело: Власна розробка автора

Виділені питання економічного аналізу процесу хеджування в розрізі організаційного та методичного забезпечення операцій хеджування характеризують недосконалість існуючої системи управління підприємством. Економічний аналіз у системі управління здійснюють до прийняття управлінського рішення, у процесі виконання і за результатами виконання. Тому релевантність дій управлінського персоналу залежатиме від достовірності, зрозумілості та повноти інформаційної бази системи управління діяльністю суб'єкта господарювання – обліково-аналітичного забезпечення процесу хеджування.

Метою статті є дослідження, яке зосереджено на вирішенні проблем методичного забезпечення аналізу хеджування валютних ризиків, враховуючи потреби системи управління підприємством в сфері міжнародних економічних відносин. Це дозволить сформулювати систему управління діяльністю підприємства, яка відповідатиме принципам конкретності, оперативності та ефективності прийнятих рішень, що забезпечить отримання достовірної, зіставної, зрозумілої та повної інформації про діяльність підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Необхідність здійснення операцій хеджування і розвиток стратегій та методів управління ризиками наприкінці ХХ ст., що призвело до зростання сегменту фінансового ринку, який пропонував захист від ризиків, – ринку фінансових інструментів (товарні та фінансові біржі, позабіржова торгівля), пов'язані зі змінам у валютно-фінансовій сфері, зростанням обсягів міжнародної торгівлі, глобалізацією фінансових відносин.

Зокрема, в 70-80-х рр. ХХ ст. причинами більш активного використання інструментів фінансового ринку стали: відмова від Бреттон-Вудської системи фіксованих валютних курсів і впровадження Ямайської валютної системи (перехід західних країн до плаваючих курсів валют), енергетична (сировинна) криза, викликана дефіцитом нафти та, як наслідок, різке зростання

цін на нафту, що призвело до стрибка інфляції і сильних коливань відсоткових ставок, погіршення у зв'язку з цим стану платіжних балансів розвинених капіталістичних країн [11].

Також зростання уваги до здійснення операцій на строковому ринку спричинило зміни в політиці ухвалення економічних рішень, що були викликані переходом від кейнсіанства, яке віддавало перевагу стабільним відсотковим ставкам за рахунок нестабільної грошової маси, до монетаризму, який стверджував про необхідність контролю за грошовою масою. Держава не може одночасно досягнути стабільності як відсоткових ставок, так і темпів зростання грошової маси, тому нестабільність відсоткових ставок є наслідком контролю грошової маси, якого не уникнути. Крім того, взаємозалежність між національними та міжнародними грошовими ринками означає, що нестійкість відсоткових ставок призводить до нестійкості обмінних курсів, і навпаки [12].

В свою чергу, зміни економічних умов вплинули на розвиток сегменту управління підприємством та виникнення нових методів ухвалення управлінських рішень, зокрема, і тих, що пов'язані з управлінням ризиками господарської діяльності щодо зміни валютних курсів, цін та відсоткових ставок. Усвідомлення необхідності ефективного захисту від ризиків сприяло розвитку строкового ринку, в т.ч. і операцій хеджування як ефективного методу управління ризиками. Адже здійснення операцій хеджування на фінансових ринках зробили можливим розкладання ризиків на складові та їх подальший розподіл серед учасників ринку, здатних найкращим чином управляти кожним з компонентів [11].

Успішність використання інструментів хеджування обумовлюється досконалістю застосовуваного аналітичного забезпечення. Оцінка ефективності хеджування передбачає використання методів та прийомів економічного аналізу. Тому вибір методики визначає достовірність та надійність показників бухгалтерської звітності, що, в свою чергу, впливає на ефективність прийнятих на її

основі рішень як внутрішніх, так і зовнішніх заінтересованих осіб.

З метою обґрунтування доцільності дослідження аналітичного забезпечення хеджування валютних ризиків діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин сформовано перелік суб'єктів процесу хеджування в розрізі фінансових інструментів, які використовуються для управління ризиками господарської діяльності підприємств.

Зокрема, хеджування форвардами, свопами та непохідними фінансовими інструментами здійснюється наступними групами суб'єктів господарювання:

- сільськогосподарські, промислові, торговельні підприємства; банківські установи;
- небанківські фінансові установи (страхові компанії, пенсійні фонди, торговці цінними паперами тощо).

Хеджування ф'ючерсами та опціонами здійснюється на біржах, тому додатково виникають відносини між суб'єктами господарювання (вищеперахованими групами) та біржами, брокерами, кліринговими палатами з питань купівлі-продажу даних фінансових інструментів.

Здійснення хеджування валютних ризиків передбачає необхідність використання в діяльності підприємств іноземної валюти, що в даному випадку характеризується як об'єкт хеджування.

Наведений перелік суб'єктів процесу хеджування є теоретичною основою формування аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства та, зокрема, визначає суб'єктів міжнародних економічних відносин, діяльність яких є предметом дослідження в даній статті.

Тому в табл. 2 проаналізовано порядок здійснення аналітичних процедур процесу хеджування.

Таблиця 2. Аналітичне забезпечення процесу хеджування валютних ризиків

Процес хеджування за видами операцій	Аналітичне забезпечення процесу хеджування
Оформлення операцій хеджування валютних ризиків	— оцінка валютних ризиків (що хеджуються та що можуть виникнути під час хеджування), аналіз фінансово-майнового стану; — оцінка ефективності хеджування (перспективна)
Операції з об'єктами хеджування валютних ризиків	— порівняльний аналіз; — аналіз структури та динаміки об'єктів хеджування; — факторний аналіз фінансового результату в частині фінансової діяльності; — порівняльний аналіз; — аналіз структури та динаміки фінансового результату; — показники фінансового аналізу
Операції з інструментами хеджування валютних ризиків	— порівняльний аналіз; — аналіз структури та динаміки інструментів хеджування; — оцінка ефективності хеджування (поточна)
Визначення ефективності хеджування валютних ризиків	— показники ефективності хеджування

Джерело: Власна розробка автора

Враховуючи вище наведені особливості аналітичного забезпечення операцій хеджування в розрізі виділених видів операцій, сформовано методичне забезпечення аналізу процесу хеджування валютних ризиків, що складається з об'єкта, мети, методів і прийомів аналізу, системи показників та етапів аналізу процесу хеджування (рис. 2).

Запропонований підхід до методичного забезпечення аналізу процесу хеджування валютних ризиків є важливим елементом системи управління валютними ризиками діяльності підприємства. Адже забезпечує систематизацію та узагальнення інформації бухгалтерського обліку про операції з об'єктами та інструментами хеджування, що є основним інформаційним джерелом для забезпечення реалізації функцій управління. Відповідно до наукових результатів, отриманих в другому розділі дисертаційної роботи, що характеризують облікове забезпечення

процесу хеджування в табл. 3 наведено перелік інформаційних джерел, що забезпечують здійснення аналітичних процедур на кожному із запропонованих етапів економічного аналізу процесу хеджування.

Економічний аналіз процесу хеджування валютних ризиків запропоновано здійснювати поетапно за допомогою існуючих методів та прийомів, використовуючи систему відповідних показників. На кожному етапі здійснених аналітичних процедур формується інформація, що необхідна для ухвалення управлінських рішень, яка повинна задовольняти інформаційні потреби груп заінтересованих осіб щодо процесу хеджування валютних ризиків.

Результати економічного аналізу процесу хеджування оформлюються в ході здійснення аналітичних розрахунків в робочих документах відповідальної особи на підприємстві за проведення аналізу господарської діяльності.

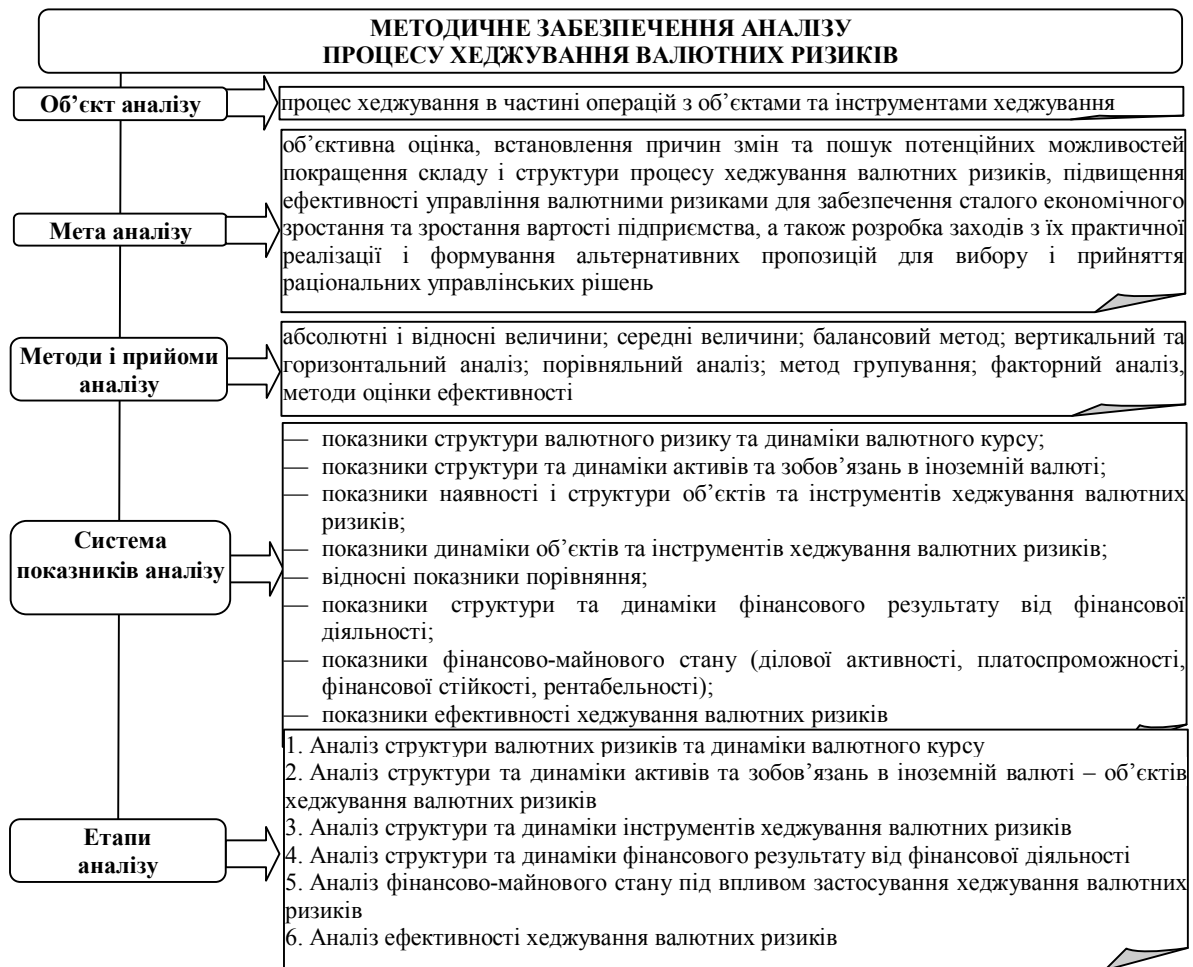

Рис. 2. Методичне забезпечення економічного аналізу процесу хеджування валютних ризиків: запропонований підхід

Джерело: Власна розробка автора

Таблиця 3. Джерела інформаційного забезпечення аналізу процесу хеджування валютних ризиків

Етапи аналізу процесу хеджування валютних ризиків	Джерела інформаційного забезпечення
1. Аналіз структури валютних ризиків та динаміки валютного курсу	Акт переоцінки інструмента та об'єкта хеджування, Звіт про види валютних ризиків
2. Аналіз структури та динаміки активів та зобов'язань в іноземній валюті – об'єктів хеджування валютних ризиків	Довідка про підготовку до здійснення процесу хеджування, акт переоцінки інструмента та об'єкта хеджування, Оборотно-сальдові відомості по рахунках активів та зобов'язань в іноземній валюті, Баланс, Розділ XVI. Інструменти та об'єкти хеджування до Приміток до річної фінансової звітності
3. Аналіз структури та динаміки інструментів хеджування валютних ризиків	Довідка про підготовку до здійснення процесу хеджування, акт переоцінки інструмента та об'єкта хеджування, Оборотно-сальдові відомості по рахунках похідних фінансових активів та зобов'язань, Баланс, Розділ XVI. Інструменти та об'єкти хеджування до Приміток до річної фінансової звітності
4. Аналіз структури та динаміки фінансового результату від фінансової діяльності	Довідка про визнання результатів хеджування, Звіт про фінансові результати (Розділ I. Фінансові результати та Розділ V. Нереалізований прибуток (збиток) від операцій хеджування до Звіту про фінансові результати), Звіт про результати хеджування
5. Аналіз фінансово-майнового стану під впливом застосування хеджування валютних ризиків	форми фінансової звітності
6. Аналіз ефективності хеджування валютних ризиків	Довідка про визнання результатів хеджування, Звіт про фінансові результати (Розділ V. Нереалізований прибуток (збиток) від операцій хеджування до Звіту про фінансові результати), Звіт про ефективність хеджування

Джерело: Власна розробка автора

В ході дослідження охарактеризовано окремі показники економічного аналізу, що характеризують фінансово-майновий стан підприємства та змінюються під час здійснення хеджування та підлягають впливу застосування методів управління валютними ризиками (в тому числі, хеджування).

Зокрема, ідентифіковано групи показників економічного аналізу діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин, які змінюються під час застосування стратегічних методів управління ризиками суб'єктів господарювання:

- 1) показники ділової активності:
 - оборотність активів (ресурсовіддача): застосування хеджування передбачає збільшення вартості активів підприємства (позитивна варіаційна маржі, зміна справедливої вартості об'єкта хеджування, надходження та витрачання грошових коштів тощо), що впливає на значення показника оборотності активів;
 - оборотність власного капіталу: застосування хеджування грошових коштів передбачає збільшення та зменшення власного капіталу підприємства (в частині переоцінки інструментів хеджування), що впливає на оборотність капіталу;
 - період погашення кредиторської заборгованості: застосування хеджування впливає на суму кредиторської заборгованості (в складі якої відображаються похідні фінансові зобов'язання) та на собівартість реалізації (можливість планування витрат забезпечує мінімальну змінність собівартості);
- 2) показники платоспроможності:
 - коефіцієнти ліквідності: застосування хеджування змінює значення поточних активів та поточних зобов'язань, що впливає на рівень ліквідності;
- 3) показники фінансової стійкості:
 - коефіцієнт автономії та коефіцієнт фінансової стійкості: ефективна частина від переоцінки інструментів хеджування грошових коштів збільшує власний капітал підприємства; похідні фінансові зобов'язання відображаються в пасиві, що впливає на значення показника так як змінює величину зовнішніх зобов'язань та власного капіталу;
- 4) показники рентабельності:
 - витратні показники (показують відношення прибутку з собівартістю реалізованої продукції або різними видами витрат підприємства): зменшення собівартості реалізації на суму переоцінки інструменту хеджування грошових потоків, що відображається в капіталі підприємства, впливає на дохідність витрат, яку характеризують витратні показники рентабельності;

— ресурсні показники (характеризують відношення чистого прибутку, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до вартості активів (капіталу) або їх складових): застосування хеджування впливає на вартість складових активів (капіталу), що характеризує зміну ресурсних показників рентабельності як в напрямку збільшення, так і в напрямку зменшення;

— доходні показники (визначають відношення валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, чистого прибутку до чистого доходу від реалізації): хеджування впливає на суму чистого прибутку в частині формування прибутку від фінансової діяльності, тому ефективність діяльності, а, зокрема, доходні показники рентабельності, змінюватимуться під впливом застосування хеджування.

Наведені характеристики мають важливе практичне значення для оцінки доцільності застосування хеджування з метою управління валютними ризиками, адже показують зміни фінансово-майнового стану суб'єктів міжнародних економічних відносин, що відбуваються в діяльності підприємства.

Висновки

В ході дослідження на підставі ідентифікованих проблемних питань методичного забезпечення економічного аналізу операцій хеджування проаналізовано інформаційні запити груп заінтересованих осіб в системі управління валютними ризиками підприємств-суб'єктів міжнародних економічних відносин. Запропоновано методичний підхід до аналізу хеджування валютних ризиків, що є обґрунтованим та необхідним для практичної реалізації суб'єктами міжнародних економічних відносин, які здійснюють управління валютними ризиками, застосовуючи хеджування справедливої вартості активів та зобов'язань і грошових потоків. В розрізі наведених пропозицій виокремлено об'єкт, мету, методи і прийоми та сформовано систему показників аналізу, а також обґрунтовано етапи аналізу хеджування валютних ризиків. Застосування хеджування впливає на фінансово-майновий стан суб'єктів міжнародних відносин, що доведено за допомогою дослідження основних аналітичних показників, які характеризують діяльність підприємств.

Перспективами подальших досліджень в сфері хеджування валютних ризиків для цілей управління підприємствами-суб'єктами міжнародних економічних відносин є необхідність розробки документального забезпечення для оформлення результатів економічного аналізу процесу хеджування відповідно до потреб користувачів.

Abstract

International globalization processes in a positive way influence the development of business entities. However, in these conditions the currency risk increases having both positive and negative significance for entities of international economic relations. Therefore, more and more companies use hedging of exchange rate risks for the effective activity management. Implementation of economic analysis of transactions with instruments and hedged items provides a systematic study of basic economic indicators, allowing to identify the positive and negative aspects of international business environment as well as to prove causal relations in business entities. The purpose is to develop methodological support of analysis of hedging of exchange rate risks, taking into account the needs of the enterprise management system in international economic relations. Achieving this goal accomplished by application of induction and deduction, analysis and synthesis, by which the methodical positions of analysis of hedging of exchange rate risks have been developed. The study proved the impact of the method of currency risk management on financial and property status of international economic relations through the use of analytical indicators. The obtained results are of practical importance, based on the possibility of forming detailed, analytical and relevant information in the currency risk management of entity of international economic relations.

JEL Classification: F23, G23, D81.

Список літератури:

1. Ксендзук В.В. Проблемні питання економічного аналізу процесу хеджування ризиків / В.В. Ксендзук // Сучасні економічні системи: стан та перспективи: тези доп. VI Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Хмельницький, 14-15 травня 2015 р.) / М-во освіти і науки України, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут. – Хмельницький: ХКТЕІ, 2015. – 408 с. – С. 8.
2. Бойко К.В. Облік і аналіз хеджування (на прикладі підприємств переробної промисловості): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / К.В. Бойко. – Київ, 2010. – 19 с.
3. Шуліко А.О. Облік та аналіз операцій хеджування товарними деривативами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09 / А.О. Шуліко; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». – Івано-Франківськ, 2013. – 20 с.
4. Василенко Н.К. Облік і аналіз фінансових інструментів хеджування грошових потоків підприємств: автореферат на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук, спец.: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Н.К. Василенко. – К.: Київський нац. торговельно-екон. ун-т, 2012. – 21 с.
5. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: теорія і практика [Електронний ресурс]: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Л.О. Примостка. – Київ, 2002. – 22 с. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/26640.html>.
6. Точилова В.А. Бухгалтерський учет и хеджирование рисков по фьючерсным контрактам и опционным сделкам [Електронний ресурс]: автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н.: спец.: 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика / В.А. Точилова. – Москва, 2001. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/bukhgalterskii-uchet-i-khedzhirovanie-riskov-po-fyuchersnym-kontraktam-i-optsiionnym-sdelkam>.
7. Puszer Blandyna Opcje walutowe w strategii finansowej polskich przedsiębiorstw, w: Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej / Blandyna Puszer; Redaktor naukowy Tadeusz Sporek // Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. – Katowice, 2012. – s. 205-218.
8. Olszewska Grażyna Agnieszka Efektywność a stabilność rynków finansowych w warunkach globalizacji, w: Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej / Grażyna Agnieszka Olszewska; Redaktor naukowy Tadeusz Sporek // Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. – Katowice, 2012. – s. 183-193.
9. Bożyk P. Międzynarodowe stosunki ekonomiczne / Bożyk P., Misala J., Puławski M. – Warszawa, 2002. – 552 s.
10. Oziewicz E. Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria i praktyka / E. Oziewicz, T. Michałowski. – Warszawa, 2013. – 404 s.

11. Ксендзук В.В. Операції хеджування: історичні передумови / В.В. Ксендзук // Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки (м. Житомир, 15-17 травня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технолог. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – Т. II. – 438 с. – С. 194-195.
12. Рэдхед К. Управление финансовыми рисками / К. Рэдхед, С. Хьюс; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 288 с.

References:

1. Ksendzuk, V.V. (2015). Problemni pytannia ekonomichnoho analizu protsesu khedzhuvannia ryzykiv [Problems of economic analysis process hedging] Proceedings from MIIM '15: VI Mizhnarodnoi nauk.-prakt. internet-konf. "Suchasni ekonomichni systemy: stan ta perspektyvy" [VI International Scientific and Practical Internet Conference "Modern economic systems: state and prospects"] (p. 8). Khmelnytskyi: KhKTEI [in Ukrainian].
2. Boiko, K.V. (2010). Oblik i analiz khedzhuvannia (na prykladi pidpriemstv pererobnoi promyslovosti) [Accounting and analysis of hedging (on example, the company of processing industry)]. Extended abstract of candidate's thesis, Kyiv [in Ukrainian].
3. Shuliko, A.O. (2013). Oblik ta analiz operatsiy khedzhuvannya tovarnymy deryvatyvamy [Accounting and analysis of hedge commodity derivatives]. Extended abstract of candidate's thesis, Ivano-Frankivs'k [in Ukrainian].
4. Vasylenko, N.K. (2012). Oblik i analiz finansovykh instrumentiv khedzhuvannya hroshovykh potokiv pidpriemstv [Accounting and analysis of financial instruments as cash flow hedges enterprises]. Extended abstract of candidate's thesis, Kyiv [in Ukrainian].
5. Prymstka, L.O. (2002). Analiz bankivskoyi diyalnosti: teoriya i praktyka [Analysis banking: theory and practice]. Extended abstract of candidate's thesis, Kyiv. Retrieved from <http://disser.com.ua/content/26640.html> [in Ukrainian].
6. Tochilova, V.A. (2001). Buhgalterskiy uchet i hedzhirovanie riskov po fyuchersnyim kontraktam i opsiionnyim sdelkam [Accounting and hedging on the futures and options transactions]. Extended abstract of candidate's thesis, Moskva. Retrieved from <http://www.dissercat.com/content/buhgalterskii-uchet-i-khedzhirovanie-riskov-po-fyuchersnym-kontraktam-i-opsionnym-sdelkam> [in Russian].
7. Puszer, B. (2012). Opcje walutowe w strategii finansowej polskich przedsiębiorstw Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej / Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, pp. 205-218 [in Polish].
8. Olszewska, G.-A. (2012). Efektywność a stabilność rynków finansowych w warunkach globalizacji Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej / Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, pp. 183-193 [in Polish].
9. Bożyk, P., Misala, J. & Puławski, M. (2002). Międzynarodowe stosunki ekonomiczne, Warszawa, p. 552. [in Polish].
10. Oziewicz, E. & Michałowski, T. (2013). Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria i praktyka, Warszawa, p. 404. [in Polish].
11. Ksendzuk, V.V. (2013). Operatsii khedzhuvannia: istorychni peredumovy [Hedging transactions: historical preconditions] Proceedings from MIIM '13: Vseukrainska naukovo-praktychna on-line konferentsiia aspirantiv, molodykh uchenykh ta studentiv, prysviachena Dniu nauky [Total Ukrainian scientific-practical conference on-line graduate students, young scientists and students on the Day of Science]. pp. 194-195. Zhytomyr [in Ukrainian].
12. Redhed, K., & Hyus, S. (1996). Upravlenie finansovyimi riskami [Financial risk management]. Moskva: INFRA-M [in Russian].

Надано до редакційної колегії 01.03.2016

Ксендзук Валентина Витальевна / Valentyna V. Ksendzuk
walentyna_ksiedzuk@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Аналітичне забезпечення хеджування валютних ризиків підприємств як суб'єктів міжнародних економічних відносин [Електронний ресурс] / В. В. Ксендзук // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 2 (24). – С. 70-77. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opi.ua/files/archive/2016/n2.html>